

Sygn. akt I NSNc 615/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Redzik

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa R. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko G. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 20 kwietnia 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w B. z 18 września 2013 r., sygn. I Nc [...],

- 1. uchyla zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w B. do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Pozwem z 29 sierpnia 2013 r. R. [...] spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo – akcyjna z siedzibą w W., wniosła do Sądu Rejonowego w B. o nakazanie w postępowaniu nakazowym G. P. zapłaty kwoty 50 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty, na podstawie weksla *in blanco*. W uzasadnieniu podała, że pozwana z tytułu kar umownych powinna jej zapłacić kwotę 50 000 zł. Wyjaśniła również, że właściwość sądu wynika z art. 37[1] k.p.c.

1 czerwca 2011 r. G. P. zawarła z B. P. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą [...] I. umowę „Upoważnienie generalne”, na mocy której zobowiązała się do zbycia praw do wszystkich przysługujących jej nieodpłatnie od Skarbu Państwa akcji imiennych serii [...] J. [...] S.A. z siedzibą w J. [...] wraz ze związanymi z akcjami prawami, w tym warunkowym prawem do dywidendy, z opcją nabycia tych akcji w terminie 5 lat. W umowie zawarto zapewnienie pozwanej, że akcje są wolne od roszczeń osób trzecich. Na mocy zawartego upoważnienia powód zapłacił powódce 5 000 zł tytułem „Ceny Łącznej” akcji. Na wypadek niewywiązania się przez pozwaną z zobowiązania, powód zastrzegł sobie prawo do egzekwowania „sankcji pieniężnej” w wysokości dziesięciokrotności „Ceny Łącznej” akcji. Zabezpieczeniem umowy był weksel *in blanco* podpisany przez G. P., wypełniony zgodnie z porozumieniem wekslowym na kwotę 50 000 zł.

13 maja 2013 r. przedsiębiorstwo B. P. [...] I. zostało wniesione aportem do R. [...] spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej.

W ocenie powoda, pozwana nie wywiązała się z postanowień umowy, albowiem do akcji będących przedmiotem „upoważnienia generalnego” została skierowana egzekucja komornicza, a więc jej zapewnienie o tym, że akcje są wolne od roszczeń innych osób trzecich było nieprawdziwe.

Przewodniczący I Wydziału Cywilnego Sądu Rejonowego w B. zarządzeniem z 30 sierpnia 2013 r. stwierdził brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i sprawę skierowano do rozpoznania w postępowaniu upominawczym.

Sąd Rejonowy w B. nakazem wydanym w postępowaniu upominawczym z 18 września 2013 r., I Nc [...], nakazał zapłacić pozwanej żadaną kwotę 50 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi w stosunku rocznym w wysokości 13% od dnia 27

sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem możliwości zmiany wysokości odsetek ustawowych oraz kwotę 4 242 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo aby wniosła w tym terminie zarzuty. W uzasadnieniu Sąd Rejonowy zaznaczył, że w świetle obowiązujących przepisów oraz treści pozwu i załączonych dokumentów nie było przeszkód do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Pismem z 22 lutego 2021 r. Prokurator Generalny wniósł na ten nakaz zapłaty skargę nadzwyczajną do Sądu Najwyższego, zarzucając mu:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i 76 Konstytucji RP takich jak godność człowieka i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności wynikającej z zawartej przez G. P. z B. P. umowy „upoważnienia generalnego”, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru postanowień umowy, z którego wynikało zobowiązanie;

2. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do umowy „upoważnienia generalnego”, będącej źródłem zgłoszonego roszczenia w sytuacji, gdy zawarta w umowie klauzula w zakresie swobody powódki w wypełnieniu weksla *in blanco*, określająca miejsce płatności weksla, które następnie wpływa na właściwość miejscową sądu, jest niedozwolona w rozumieniu art. 385¹ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., albowiem nie została uzgodniona indywidualnie i jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, przez co rażąco narusza interesy pozwanej jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., skoro narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który według ustawy nie jest właściwy miejscowo, co powoduje, że klauzula ta jest bezskuteczna i w konsekwencji nie było dopuszczalne rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w B. jako niewłaściwy miejscowo i zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c. według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c.,

3. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu

o niedozwolonych postanowieniach umownych do umowy „upoważnienia generalnego” zawartej przez pozwaną jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności, obejmującej karę umowną za niewykonanie zobowiązania w sytuacji, gdy klauzula przewidująca prawo powodowej spółki do żądania „sankcji pieniężnej” będącej karą umowną w wysokości dziesięciokrotności „Ceny Łącznej”, czyli dokonanego na rzecz pozwanej świadczenia, stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w stosunkach konsumenckich, które czyni niedopuszczalnym orzeczenie zastrzeżonej kary umownej ze względu na bezskuteczność tego zastrzeżenia;

4. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., poprzez zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności w postaci kary umownej za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji, gdy klauzula przewidująca prawo powodowej spółki do żądania „sankcji pieniężnej” będącej karą umowną w wysokości dziesięciokrotności dokonanego na rzecz pozwanej świadczenia tytułem „Ceny Łącznej” jest rażąco wygórowana i pozostaje bez jakiegokolwiek związku z godnym ochrony interesem powódki, a w szczególności z wysokością rzeczywistej szkody po stronie nabywcy opcji akcji, która to szkoda usprawiedliwiałaby miarkowanie wysokości kary umownej, a której to szkody, jej wysokości i kalkulacji powódka nie wykazała.

Powołując się na powyższe zarzuty, Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w B. z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej oraz o wydanie przez Sąd Rejonowy w B. postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w B. z 18 września 2013 r., I Nc [...], do czasu ukończenia postępowania ze skargi nadzwyczajnej, z uwagi na grożącą pozwanej niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w J. E. Z. postępowania egzekucyjnego pod sygn. akt Km [...] skierowanego do dłużnika G. P..

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną powódka wniosła o oddalenie skargi i wniosku o wstrzymanie wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty oraz wzajemne zniesienie kosztów procesu.

Sąd Rejonowy w B. postanowieniem z 30 kwietnia 2021 r., I WSNc [...], wstrzymał wykonanie zaskarżonego nakazu zapłaty do czasu ukończenia postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga wymagała uwzględnienia, choć nie wszystkie zarzuty są zasadne.

Bezzasadny okazał się zarzut naruszenia art. 30 Konstytucji RP. Wprawdzie w orzecnictwie Sądu Najwyższego oraz Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości pogląd, że art. 30 Konstytucji RP ustanawia samodzielną normę prawną (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06; 2 października 2007 r., II CSK 269/07; 5 listopada 2008 r., I CSK 164/08; wyroki TK z: 11 kwietnia 2001 r., K 11/00; 9 października 2001 r., SK 8/00; 8 listopada 2001 r., P 6/01; 5 marca 2003 r., K 7/01; 14 lipca 2003 r., SK 42/01; 22 lutego 2005 r., K 10/04; 1 września 2006 r., SK 14/05; 24 października 2006 r., SK 41/05; 10 lipca 2007 r., SK 50/06; 7 marca 2007 r., K 28/05; 24 lutego 2010 r., K 6/09), o naruszeniu której można mówić przede wszystkim w sytuacji przedmiotowego potraktowania człowieka (wyroki TK z: 30 września 2008 r., K 44/07; 15 października 2002 r., SK 6/02), to skarżący nie wyjaśnił na czym konkretnie miałyby polegać naruszenie godności pozwanej. Czynności prawne przez które ktoś wykorzystując nędzę, lekkomyślność lub niedoświadczenie drugiego zastrzega dla siebie albo dla osoby trzeciej korzyści, także w zamian za inne świadczenie majątkowe, które tak dalece przewyższają wartość tego świadczenia, że oczywista jest dysproporcja układu praw i obowiązków stron stosunku cywilnoprawnego, mogą być kwalifikowane jako nieważne, wzruszalne, bezskuteczne względem poszkodowanego czy niewiążące go, ze względu na naruszenie zasad współżycia społecznego lub dobrych obyczajów, przepisów prawa albo zasad i wartości porządku prawnego, na mocy przepisów prawa cywilnego (art. 58 k.c., art. 353¹ k.c., art. 385¹ k.c. czy art. 388 k.c.; por. też znajdujący zastosowanie do stosunków handlowych art. 3.10 zasad międzynarodowych kontraktów handlowych, opracowanych przez Instytut UNIDROIT). Niezgodność treści czy celu czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego nie może być jednak utożsamiana

z naruszeniem Konstytucji RP. Czynność prawna może być uznana za bezwzględnie zakazaną na mocy samego przepisu art. 30 zd. 2 Konstytucji RP, ale wymaga to szczegółowego uzasadnienia, którego w skardze nadzwyczajnej brak. Samo wskazanie w skardze nadzwyczajnej przepisu prawa, z którego naruszeniem miałyby zostać wydane zaskarżone orzeczenie, bez bliższego określenia zarzutów i ich uzasadnienia, nie może odnieść skutku (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 30 czerwca 2020 r., I NSNp 3/19; 28 września 2020 r., I NSNc 51/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20).

Zasadny okazał się natomiast zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP w związku z art. 385¹ k.c. Z uzasadnienia skargi wynika jednoznacznie, że podstawowym zarzutem jest niezapewnienie przez sąd konsumentowi wymaganej ochrony prawnej przez utrzymanie związania konsumenta postanowieniami umowy rażąco naruszającymi jego interesy oraz niezbadanie tej okoliczności z urzędu, a więc zarzutem rekonstruowanym z art. 385¹ k.c.

Po pierwsze, konstytucyjny nakaz ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi obejmuje z pewnością praktyki polegające na wykorzystywaniu niewiedzy i nieporadności pozwanych, także emerytowanych górników, którym oferowano zobowiązanie się do zbycia nieprzysługujących im z reguły praw do nieodpłatnego nabycia akcji spółek węglowych, pod rygorem zapłaty wysokich kar umownych (w rozpoznawanej sprawie w wysokości dziesięciokrotności ceny sprzedaży praw do akcji). Przed zawarciem umowy nie weryfikowano z reguły, czy konsument jest uprawniony do nieodpłatnego nabycia akcji, co w przypadku profesjonalnego i rzetelnego przedsiębiorcy jest trudne do wyjaśnienia i co może wskazywać na rzeczywisty przedmiot i cel zawieranych umów.

Po drugie, całkowicie chybione są twierdzenia powódki, jakoby pozwana pozbawiona była statusu konsumenta, bo zawierając umowę występowała „w charakterze wspólnika spółki kapitałowej”. Powódka wywodzi to przekonanie z podpisania przez pozwaną umowy, w którym deklaruje ona posiadanie praw do akcji spółki kapitałowej. Samo przekonanie pozwanej o posiadaniu praw do akcji jakiejś spółki nie czyni jej przedsiębiorcą. Nawet jeśli pozwana byłaby

przedsiębiorcą, to nie traci ona automatycznie statusu konsumenta. Z art. 76 Konstytucji RP wynika nakaz szerokiej interpretacji pojęcia konsumenta, które obejmuje także akcjonariusza, inwestora giełdowego czy ogólnie przedsiębiorcę, o ile dokonywana przez niego czynność prawna nie jest związana bezpośrednio z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji jest szerszy od zakresu podmiotowego pojęcia konsumenta z art. 22¹ k.c. (wyrok TK z 2 grudnia 2008 r., K 37/07; wyrok Sądu Najwyższego z 18 lipca 2019 r., I CSK 587/17). Jeżeli dany podmiot jest osobą fizyczną, który wszedł w stosunek prawny z przedsiębiorcą w drodze czynności prawnej, a dokonywana przez niego czynność nie jest związana bezpośrednio z działalnością gospodarczą, to musi on zostać uznany za konsumenta. Wszelkie okoliczności pozaustawowe – jak specyfika danego stosunku prawnego, osobista wiedza i doświadczenie zawodowe z dziedziny objętej umową, czy nawet wykonywanie uprawnień majątkowych i korporacyjnych wynikających z posiadania akcji – są irrelewantne dla ustalenia statusu konsumenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 10 marca 2016 r., III CSK 167/15; 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; 28 czerwca 2017 r., IV CSK 483/16). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przesądzono już, że status akcjonariusza, stopień jego partycypacji w kapitale zakładowym, nominalna wartość posiadanych akcji oraz przysługiwanie uprawnień akcjonariusza do wykonywania praw majątkowych i korporacyjnych wynikających z posiadania akcji, nie wykluczają uznania takiego podmiotu za konsumenta (wyrok Sądu Najwyższego z 10 marca 2016 r., III CSK 167/15).

Po trzecie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że dochodzenie wierzytelności wekslowej wymaga uwzględniania zarzutów opartych na stosunku podstawowym (por. uchwały Sądu Najwyższego z: 25 listopada 1963 r., III CO 56/63; 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/66; 24 stycznia 1972 r., III PZP 17/70; postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16; 29 października 2020 r., V CSK 575/18). Przykładowo, uznano więc, że wygaśnięcie stosunku podstawowego uniemożliwia dochodzenie wierzytelności wekslowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 20 czerwca 2008 r., IV CSK 65/08; 28 kwietnia 2016 r., V CSK 519/15; 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16),

a bezpodstawność roszczenia głównego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14 marca 1997 r., I CKN 48/97). Można zatem mówić o swego rodzaju priorytecie stosunku podstawowego wobec stosunku wynikającego z weksla (por. uchwała połączonych izb Sądu Najwyższego: Izby Cywilnej i Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 24 kwietnia 1972 r., III PP 17/70; wyroki Sądu Najwyższego z: 14 marca 1997 r., I CKN 48/97; 31 maja 2001 r., V CKN 264/00; 6 października 2004 r., I CK 156/04; 9 grudnia 2004 r., II CK 170/04; 14 listopada 2006 r., II CSK 205/06; 28 kwietnia 2016 r., V CSK 519/15).

Po czwarte, w postępowaniu upominawczym sąd ma możliwość odmowy wydania nakazu zapłaty, jeżeli roszczenie jest oczywiście bezzasadne (art. 499 § 1 pkt 1 k.p.c.). Przepis ten należy interpretować w świetle art. 76 Konstytucji RP oraz art. 385¹ § 1 k.c. Sąd powinien więc w stosunkach konsumenckich ocenić stosunek podstawowy i odmówić wydania nakazu, jeżeli oczywiste było, że umowa, z której powódka wywodziła swoje roszczenie, zawierała postanowienia niedozwolone i niewiążące konsumenta. Sąd Rejonowy w B. całkowicie pomijając przepisy art. 76 Konstytucji RP i art. 385¹ § 1 k.c. naruszył je wydając zaskarżony nakaz.

Zasadne są także zarzuty naruszenia art. 385³ pkt 17 i 23 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. Przepisy te wymagają wykładni w świetle art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, który wymaga, aby sąd powszechny przed wydaniem nakazu zapłaty z weksla własnego przeciwko konsumentowi z urzędu zbadał uczciwość postanowień umowy, którą ów weksel zabezpiecza (por. wyrok TSUE z 13 września 2018 r., C-176/17, Profi Credit Polska SA; wyrok TSUE z 7 listopada 2019 r., C-419/18 i C-483/18 Profi Credit Polska SA).

Trybunał Sprawiedliwości na długo przed wydaniem przez Sąd Rejonowy w B. zaskarżonego nakazu zapłaty podkreślał, że: „dyrektywę 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się ona przepisom państwa członkowskiego takim jak będące przedmiotem sprawy przed sądem krajowym, które nie zezwalają sądowi rozpatrującemu pozew o nakaz zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, ab *limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania – mimo że dysponuje on niezbędnymi w tym celu wszelkimi elementami prawnymi

i faktycznymi – nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego odsetek za zwłokę znajdującego się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego.” (wyrok z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, *Banco Español de Crédito SA*, pkt 57).

Przy braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy nie można zagwarantować przestrzegania praw przyznanych w drodze dyrektywy 93/13/EWG (wyrok TSUE z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, pkt 62; tak też wyrok TSUE z 7 listopada 2019 r., *Profi Credit Polska*, w połączonych sprawach C-419/18 i C-483/18).

Przepisy art. 385³ pkt 17 i 23 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. wymagają również wykładni w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13. Na jego mocy sądy państwa członkowskiego zobowiązane do zaniechania stosowania nieuczciwych warunków umownych, aby nie wywierały one, w braku sprzeciwu konsumenta, wiążących wobec niego skutków (por. wyrok TSUE z 26 marca 2019 r., *Abanca Corporación Bancaria i Bankia*, C-70/17 i C-179/17, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

Sąd krajowy, dokonawszy oceny abuzywności postanowienia, jest zobowiązany zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (patrz wyroki TSUE z: 14 marca 2013 r. w sprawie C-415/11, *Aziz*, pkt 46; 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-280/13, *Barclays Bank*, pkt 34, 17 lipca 2014 r. w sprawie C-169/14, *Sanchez Morcillo i Abril Garda*, pkt 24, 1 października 2015 r. w sprawie C-32/14, *ERSTE Bank Hungary*, pkt 41; 21 kwietnia 2016 r. w sprawie C-377/14, *Radlinger i Radlingerová*, pkt 52; 21 grudnia 2016 r. w sprawach C-154/15, C-307/15 i C-308/15, *GutierrezNaranjo i in.*, pkt 58, 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17, *Profi Credit Polska*, pkt 42).

Ustaloną w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości wykładnię przepisów dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. trzeba więc uznać za obowiązującą co najmniej od dnia 1 maja 2004 r. Przepisy dyrektywy zostały wprawdzie implementowane przez ustawę z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (t.j. Dz.U. 2012, poz. 1225) – na jej mocy wprowadzono do Kodeksu cywilnego przepisy art. 385¹-385³ k.c. – ale obowiązek

zapewnienia skuteczności prawa unijnego został formalnie nałożony na organy władzy publicznej RP z dniem akcesji.

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że postanowienie umowne zastrzegające karę umowną w wysokości dziesięciokrotności ceny sprzedaży praw do akcji, ma bez wątpienia charakter abuzywny w kontekście jednoznacznego brzmienia art. 385³ pkt 17 k.c. Przepis ten stanowi bowiem, że w razie wątpliwości należy domniemywać, iż postanowienie nakładające na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej, ma charakter niedozwolony.

Podobnie należy ocenić zastosowane art. 37¹ § 1 k.p.c. w związku z postanowieniem umownym narzucającym pozwaną właściwość sądu poza jej miejscem zamieszkania. Zgodnie z art. 385³ pkt 23 k.c. w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. W wyroku z 5 października 2021 r., I NSNc 366/21, Sąd Najwyższy stwierdził, że zastosowanie art. 37¹ § 1 k.p.c. umożliwiającego stronie powodowej skierowanie sprawy do sądu korzystniej dla siebie położonego, z pozbawieniem pozwanego konsumenta dogodności polegającej na prowadzeniu procesu przed sądem miejsca jego zamieszkania, w zależności od tego, jakie miejsce wskaże ona jako miejsce płatności, narusza prawa konsumenta. Problem ten został uwypuklony jednak przede wszystkim w uchwale Sądu Najwyższego z 19 października 2017 r., III CZP 42/17, w której wskazano, że zastosowanie art. 37¹ § 1 k.p.c. może być ocenione na równi z sytuacją, w której strony posłużyły się niedozwoloną klauzulą prorogacyjną. Wobec powyższego, w sprawie z udziałem konsumenta sąd zobowiązany był z urzędu zbadać, czy dopuszczalne było umowne wyłączenie ogólnej właściwości sądu i zastosowanie art. 37¹ § 1 k.p.c. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym pogląd ten znalazł normatywne odzwierciedlenie w treści art. 31 § 2 k.p.c., który został wprowadzony mocą ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych

ustaw (Dz.U. poz. 1469), zgodnie z którym przepisów o właściwości przemiennej (a więc także art. 37¹ § 1 k.p.c.) nie stosuje się w sprawach przeciwko konsumentom.

Rozpoznając ponownie sprawę, Sąd Rejonowy w B. powinien ponownie rozważyć, czy zachodzą podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu.

Bezzasadny okazał się natomiast zarzut rażącego naruszenia art. 385³ pkt 16 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. W niniejszej sprawie B. P. zawarł z pozwaną umowę i wywiązał się ze swojego zobowiązania, płacąc pozwanej „Cenę Łączną” akcji. Nie zachodzi więc przypadek opisany w art. 385³ pkt 16 k.c., bo powodowa spółka nie mogła zrezygnować z zawarcia lub wykonania umowy, skoro została umowa została zawarta i niezwłocznie wykonana.

Nietrafne są także zarzuty rażącego naruszenia art. 484 § 2 w zw. z art. 483 § 1 i art. 484 § 1 k.c. Trudno powiedzieć, w jaki sposób zaskarżone orzeczenie miałyby naruszać przepis o definicji kary umownej (art. 483 § 1 k.c.) oraz przepis o niezależności wysokości kary umownej od wysokości poniesionej szkody (art. 484 § 1 k.c.). Wyraźniejszy związek z zaskarżonym orzeczeniem ma zarzut naruszenia art. 484 § 2 k.c., który upoważnia dłużnika do żądania zmniejszenia kary umownej w razie wykonania zobowiązania w znacznej części lub gdy kara ta jest rażąco wygórowana. W niniejszej sprawie postanowienie umowne o karze umownej jako klauzula niedozwolona w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. nie wiązało pozwanej będącej konsumentem, a więc Sąd Rejonowy w braku żądania pozwanej nie mógłby dokonać miarkowania tej kary. Zaskarżony nakaz zapłaty z pewnością więc nie narusza art. 484 § 2 k.c.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.